

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 657/2021-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku (sudca spravodajca) a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených JUDr. Jozefom Herbulákom, advokátom, Brnianska 1K, Trenčín, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6Cdo/107/2018 z 29. apríla 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6Cdo/107/2018 z 29. apríla 2021 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 6Cdo/107/2018 z 29. apríla 2021 v časti o odmietnutí dovolania sťažovateľov **z r u š u j e a v e c** mu v tomto rozsahu **v r a c i a** na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľom trovy konania **587,05 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 657/2021 z 30. novembra 2021 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľov doručенú ústavnému súdu 20. augusta 2021.

Sťažovatelia sa ňou domáhali vyslovenia porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“). Ďalej žiadali zrušiť namietané uznesenie, vec vrátiť súdu na ďalšie konanie, priznať každému z nich finančné zadostučinenie 5 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia boli v procesnom postavení žalobcov stranou sporu o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Konanie bolo vedené na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 16C/99/2003, na druhom stupni na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 3Co/662/2014 a napokon na Najvyššom súde Slovenskej republiky pod sp. zn. 6Cdo/107/2018. V namietanom uznesení vystupuje na strane žalobcov 12 fyzických osôb. Sťažovatelia sú žalobcami č. 10 a č. 11.

3. Na základe žaloby zo 7. mája 2003 podanej na Okresnom súde Bratislava I právnu predchodkyňou žalobcov č. 1 a č. 2 [REDAKOVANÉ] a právnu predchodkyňou žalobcov č. 3 až č. 5 [REDAKOVANÉ] bolo začaté konanie proti pôvodnej žalovanej, Bratislave-mestskej časti Staré Mesto o určenie neplatnosti darovacej zmluvy uzavretej v roku [REDAKOVANÉ] ich právnymi predchodcami [REDAKOVANÉ], rod. [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] ako darcami a Československým štátom ako obdarovaným, týkajúcej sa pozemkov aj stavby so súp. č. [REDAKOVANÉ], zapísanej v katastri nehnuteľností pre kat. úz. [REDAKOVANÉ] na [REDAKOVANÉ] a postavenej na pozemku parcela č. [REDAKOVANÉ] – zastavaná plocha s výmerou [REDAKOVANÉ] m², kat. úz. [REDAKOVANÉ] na [REDAKOVANÉ], ako aj určenia, že stavba patrí do dedičstva po [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], a to u každého v rozsahu 1/3.

4. Z vykonaného dokazovania vyplynulo, že títo spoluvlastníci, každý v 1/3, vlastnili špecifikovanú nehnuteľnosť, ktorú v dobe neslobody v roku 1962 darovali Československému štátu. Po roku 1989 si potomkovia po [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] uplatnili podľa reštitučných zákonov právo na vydanie nehnuteľností, o ktorom sa rozhodovalo v konaní na Okresnom súde Bratislava I sp. zn. 15C/70/1992. Právny predchodca sťažovateľov [REDAKOVANÉ] zomrel 11. novembra 1974 ako bezdetný, zanechal manželku [REDAKOVANÉ], ktorá zomrela 16. februára 1989 a zanechala závet, ktorým celý svoj majetok odkázala svojmu bratovi a otcovi sťažovateľov [REDAKOVANÉ], ktorý zomrel 25. júla 1997. Po ňom ako dedičia nastupujú sťažovatelia, teda žalobcovia č. 10 a č. 11. Z § 3 ods. 2 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o mimosúdnych rehabilitáciách“) vyplýva, že otec sťažovateľov ako testamentárny dedič po manželke pôvodného vlastníka nepatrí do okruhu oprávnených osôb na uplatnenie reštitučného nároku, preto sťažovatelia inú možnosť ako podanie občianskoprávnej určovacej žaloby nemali. Už v rámci reštitučného konania, ktorého účastníkmi sťažovatelia neboli, najvyšší súd v rozsudku č. k. 4Cdo/125/1998 z 22. decembra 1998 konštatoval, že „darovacie vyhlásenie“ zo 17. augusta 1962 nie je slobodný prejav vôle, ale právny úkon urobený v tiesni a za nápadne nevýhodných podmienok. Takýto právny úkon bol neplatný už v čase jeho vzniku, a to s poukazom na § 37 Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“).

5. Argumentácia sťažovateľov v civilnom konaní spočívala v tom, že na podklade neplatného právneho úkonu ich právny predchodca o svoje vlastníctvo nikdy neprišiel, že vlastnícke právo

sa nepremlčí, a z toho dôvodu bolo potrebné, aby súd určil, že spoluvlastnícky podiel 1/3 patrí do dedičstva po [REDAKOVANÉ]. V podrobnostiach sťažovateľa odkazujú na obsah súdneho spisu, ktorý navrhujú k ústavnej sťažnosti pripojiť.

6. Okresný súd Bratislava I rozsudkom č. k. 16C/99/2003 z 30. júna 2014 žalobu žalobcov č. 10 až č. 12 zamietol. Krajský súd v Bratislave rozsudkom č. k. 3Co/662/2014 z 28. júna 2017 rozsudok okresného súdu potvrdil. Dôvody, pre ktoré bola žaloba sťažovateľov zamietnutá, možno zhrnúť v zásade tak, že všeobecné súdy zaujali právny názor, že pokiaľ si sťažovatelia, resp. ich právny predchodca neuplatnil právo na vydanie nehnuteľnosti podľa reštitučných zákonov, neprichádza do úvahy poskytnutie súdnej ochrany podľa všeobecných ustanovení OZ, pretože ide podľa názoru súdov o obchádzanie účelu a zmyslu reštitučného práva.

7. Proti rozsudku krajského súdu sťažovatelia podali v zákonnej lehote dovolanie z dôvodu, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne podľa § 421 ods. 1 písm. c) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“). Najvyšší súd ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením doručeným sťažovateľom 22. júna 2021 dovolanie sťažovateľov odmietol.

II.

Argumentácia sťažovateľov

8. Podľa názoru sťažovateľov napriek tomu, že riadne vymedzili otázku dovolacieho prieskumu, uviedli dovolací dôvod a v dovolaní poukázali na rozdielne právne názory vyskytujúce sa v praxi dovolacieho súdu, tak dovolací súd na svoju úlohu rezignoval a vec meritórne neprejednal, hoci mu táto povinnosť zo zákona vyplýva. Svojím rozhodnutím tak porušil základné právo sťažovateľov na prístup k súdu, ako aj právo vlastniť majetok. Za problematický sťažovatelia považujú názor dovolacieho súdu uvedený v bode 44 namietaného uznesenia, v ktorom uvádza, že si mali uplatniť dovolací dôvod vyplývajúci z § 420 písm. f) CSP a argumentovať arbitrárnosťou rozhodnutia odvolacieho súdu. K tomu uvádzajú, že dovolanie podávali 26. októbra 2017, pričom už v tom čase bolo zverejnené uznesenie veľkého senátu najvyššieho súdu č. k. 1VCdo/2/2017 z 19. apríla 2017, z ktorého vyplývalo, že kumulácia dovolacích dôvodov je neprípustná, pričom z tohto rozhodnutia bolo zrejmé, že v prípade uplatnenia viacerých dovolacích dôvodov sa dovolací súd obmedzí len na posúdenie prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP. Toto uznesenie bolo podrobené masívnej kritike odbornej verejnosti a následne bolo aj samotným najvyšším súdom revidované, k čomu však došlo až po uplynutí lehoty na podanie dovolania. Nie je preto na mieste, aby dovolací súd sťažovateľom vytýkal, že neuplatnili do úvahy prichádzajúci dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP, keď sa v čase podania dovolania riadili právnym názorom veľkého senátu najvyššieho súdu.

9. Vo svojich dôsledkoch sa najvyšší súd v namietanom uznesení stotožnil s názormi súdov nižších stupňov, že neuplatnenie práva podľa reštitučných zákonov znamená nemožnosť domáhať sa určenia vlastníctva cestou občianskoprávnej určovacej žaloby. Za absurdné a ústavne neudržateľné sťažovatelia považujú to, že súdy priznali žalobcom č. 1 až č. 9 nehnuteľnosť v celosti vrátane spoluvlastníckeho podielu [REDAKOVANÉ], ktorý je ich právnym predchodcom a žalobcovia č. 1 až č. 9 s ním nemajú nič spoločné.

10. Všeobecným súdom vrátane najvyššieho súdu sťažovatelia vytýkajú aj to, že sa nevysporiadali s právnou argumentáciou, že vo vzťahu k spoluvlastníckemu podielu [REDAKOVANÉ] nebolo možné uplatniť reštitučný nárok, pretože ich otec ako testamentárny dedič po manželke pôvodného vlastníka do okruhu oprávnených osôb nepatril. Túto argumentáciu uvádzali v odvolacom konaní, ako aj v dovolaní proti právoplatnému rozsudku. Za tohto stavu potom jediným právnym nástrojom, ako sa dostať k podielu ich právneho predchodcu, bolo podanie občianskoprávnej určovacej žaloby.

11. Podľa názoru sťažovateľov z dôvodu, že nepatrili do okruhu oprávnených osôb, nemohli si uplatniť právo na vydanie veci a z toho dôvodu je posudzovanie konkurencie reštitučných a občianskoprávnych nárokov v ich prípade bez ďalšieho významu. Úlohou všeobecných súdov bolo prejednať a rozhodnúť o žalobe o určenie vlastníctva, ktorú podali ako právni nástupcovia po pôvodnom vlastníkovi, argumentujúc tým, že [REDAKOVANÉ] na základe absolútne neplatného právneho úkonu – darovacej zmluvy z roku 1962, nikdy svoje vlastníctvo nestratil. Žalobu podali proti hlavnému mestu Slovenskej republiky Bratislave, ktoré bolo v čase jej podania zapísané na liste vlastníctva ako vlastník spornej nehnuteľnosti, pričom vzhľadom na nepremlčateľnosť vlastníckeho práva bolo potrebné žalobe vyhovieť.

12. Aj napriek uvedenému, pokiaľ by dôvodom na zamietnutie žaloby malo byť iba neuplatnenie práva na vydanie veci podľa reštitučných zákonov, tak takýto právny názor nie je správny, na čo opakovane poukazovali v priebehu celého konania, vychádzajúc z tézy, že reštitučné zákonodarstvo bolo prijaté pre účely zmiernenia majetkových krívd z obdobia neslobody a pre účely uľahčenia uplatnenia nárokov oprávnených osôb, pričom reštitučné zákony si nemožno vykladať tak, že obmedzujú vlastníkov v ich práve na ochranu vlastníckeho práva podľa OZ. Takéto závery vyplývajú z pomerne rozsiahlej judikatúry najvyššieho súdu, na ktorú poukazovali (uznesenie najvyššieho súdu č. k. 3Cdo/205/2009 zo 17. februára 2011, uznesenie najvyššieho súdu č. k. 5Cdo/36/99 z 20. augusta 1999 a iné). Uvedený názor je čerpaný z judikatúry ústavného súdu, na ktorú sťažovatelia tiež poukazujú (II. ÚS 249/2011, III. ÚS 178/2006, II. ÚS 231/2009, II. ÚS 468/2012, I. ÚS 566/07 a III. ÚS 177/2013 – odlišné stanovisko sudcu [REDAKOVANÉ]).

13. Sťažovatelia sú toho názoru, že iba konštatovanie porušenia ich základných práv nie je dostatočné na dovŕšenie ochrany ich základných práv, a preto žiadajú aj primeranú finančnú satisfakciu. Uvádzajú, že po celý život riadne pracovali a viedli usporiadaný život. Počas života nikdy neboli účastníkmi žiadneho súdneho sporu a očakávali, že na základe podanej žaloby príslušné súdy ich spor prejednávajú a spravodlivo vyriešia. K tomu však zo strany súdov nedošlo a vzhľadom na okolnosti prípadu považujú za primerané uplatnené finančné zadosťučinenie.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu a replika sťažovateľov

14. Najvyšší súd uviedol, že v prípade sťažovateľov išlo o zamietnutie žaloby pre neuplatnenie tzv. reštitučného nároku, ktorým následkom bol zánik práva. Poukázal na neprípustnosť obchádzania zmyslu a účelu tzv. reštitučného zákonodarstva postupom podľa všeobecnej úpravy ochrany vlastníckeho práva. Pokiaľ ide o dovolanie sťažovateľov podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP, teda za stavu rozdielnosti rozhodovania dovolacieho súdu vo vzťahu k otázke vylúčenia tzv. reštitučným zákonodarstvom možnosti ochrany vlastníckeho práva podľa všeobecných predpisov, najvyšší súd v namietanom uznesení prakticky uzavrel, že dovolaním sťažovateľov nastolená otázka

19. Podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP: „Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.“

20. Podľa § 447 písm. c) CSP: „Dovolací súd odmietne dovolanie, ak smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné.“

21. Vychádzajúc z podstaty námietok sťažovateľov, ústavný súd konštatuje, že zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 391/09). Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto musí preskúmať len to, či sa tieto zákony nevyložili spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08).

22. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy). Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve tieto súdy majú poskytovať v civilnom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

23. Ústavný súd v súlade so svojou ustálenou judikatúrou konštatuje, že posúdenie otázky prípustnosti dovolania patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu a ústavný súd je oprávnený do výkonu tejto právomoci zasiahnuť len v prípade, ak by aplikácia a výklad právnej normy zo strany najvyššieho súdu pri posudzovaní splnenia tejto procesnej podmienky dovolania boli svojvoľné, arbitrárne a vybočujúce z ústavného rámca. Vzhľadom na uvedené je teda v okolnostiach daného prípadu potrebné sa zaoberať tým, či aplikácia a výklad relevantnej právnej normy najvyšším súdom pri posudzovaní prípustnosti dovolania podaného sťažovateľmi neboli svojvoľné a arbitrárne.

24. Sťažovatelia podali dovolanie proti rozsudku odvolacieho súdu podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP, ktorým žiadali meritórne preskúmať právnu otázku, pri riešení ktorej sa odvolací súd podľa ich názoru odchyľil od rozhodovacej praxe. Sťažovatelia sa dopytovali odpovede na právnu otázku možnosti podať žalobu o určenie vlastníckeho práva podľa OZ v prípade, ak žalobca (resp. jeho právni predchodcovia) nebol oprávneným subjektom na uplatňovanie si nároku na vydanie veci podľa reštitučných predpisov.

25. Najvyšší súd v odôvodnení namietaného uznesenia bol toho názoru, že nastolená právna otázka nemá charakter takej otázky, akú ma na mysli § 421 ods. 1 CSP. Súdy nižšej inštancie ustálili,

že svoj nárok v reštitučnom konaní sťažovateľa uplatniť mohli, a preto sa eventualitou podania vlastníckej žaloby podľa všeobecných predpisov v prípade, ak sťažovateľa neboli legitimovanými na uplatnenie nároku podľa reštitučných predpisov (bez ďalšieho, pozn.) nezaoberali. Najvyšší súd tiež tvrdil, že ak sťažovateľa chceli namietat' nesprávny postup odvolacieho súdu, spočívajúci v nesprávnom posúdení (ne)možnosti uplatniť nárok na vydanie veci v reštitučnom konaní, mali uplatniť (tiež; b.44, tretia veta *i.f.*) dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP. Najvyšší súd sa podľa jeho tvrdení mohol zaoberať len prípustnosťou dovolania týkajúceho sa nesprávneho právneho posúdenia veci, a nie posúdením právnej otázky, od ktorej rozhodnutie odvolacieho súdu nezáviselo. Preto konštatoval, že sťažovateľa uplatneným dovolacím dôvodom nenaplnili predpoklad prípustnosti dovolania. Podľa najvyššieho súdu *„Vlastnícke právo týchto osôb treba preto odvodzovať od konštitutívnych účinkov právoplatného rozsudku v reštitučnej veci a nie od vlastníckeho práva pôvodných vlastníkov a nakoľko spomínaným rozsudkom krajského súdu bolo navrátené vlastnícke právo len žalobcov 1/ až 9/ k celej stavbe (nie k jej časti), nižšie súdy ani nemohli rozhodnúť inak ako tomu bolo v tomto prípade.“* Z dôvodu nesplnenia predpokladu prípustnosti dovolania najvyšší súd dovolanie sťažovateľov podľa § 447 písm. c) CSP odmietol.

26. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľa sa od začiatku domáhajú ochrany vlastníckeho práva, a teda práva, ktoré sa nepremlčuje a do ktorého sa malo zasiahnuť právnym úkonom trpiacim nedostatkom slobody rozhodovania. V tomto kontexte zjednodušene povedané nemusí rozhodovať čas, kedy sa tak stalo. Právne kroky uplatnili proti osobe, ktorá bola zapísaná za vlastníka v katastri nehnuteľností namiesto ich právnych predchodcov. Od začiatku sporu tiež cyklicky vysvetľujú, že v okolnostiach ich prípadu nie je relevantná existencia reštitučného zákonodarstva. Výstižne a stručne to opisuje najvyšší súd v naratívnej časti (b.13), keď sa sťažovateľom zo strany nižších súdov vytklo, že *„neuviedli dôvody, pre ktoré si nárok na vydanie veci neuplatnili. Obmedzili sa iba na konštatovanie, že si ho neuplatnili, a že táto skutočnosť nie je pre posúdenie nároku rozhodujúca“*. Názorová konfrontácia k reštitučnému zákonodarstvu ako „prekážke“ na uplatnenie občianskych práv sťažovateľov podľa všeobecných predpisov bola zavŕšená v dovolacom konaní v kontexte rozdielnych názorov a osobitne stavom, že krajský súd sa nevyrovnal s otázkou, či vôbec sťažovateľa, resp. ich predchodcovia splňali podmienky na reštitúciu.

27. Z odôvodnenia namietaného uznesenia je zrejmé, že najvyšší súd sa dôvodnosťou dovolania sťažovateľov podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP zaoberať odmietol. Napriek tomu, že sťažovateľa jednoznačne identifikovali nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom (znemožnenie domáhať sa ochrany vlastníckeho práva podľa všeobecných predpisov v konkurencii pôsobnosti reštitučného zákonodarstva, ktorého aplikácia na nich nedopadala) a rovnako poukázali dokonca nad rámec potreby (keďže najvyšší súd pozná vlastné rozhodnutia) na rozdielne rozhodovanie. Namiesto poskytnutia individuálnej ochrany sťažovateľov a súčasne využitia príležitosti zjednotenia interpretácie (pre všetkých) najvyšší súd odmietol sťažovateľom prístup k dovolaciemu procesu (prístup k spravodlivosti vykonávanej dovolacím súdom). Ak navyše najvyšší súd na jednej strane sám limitoval prístup k dovolaciemu prieskumu zákazom kumulácie dovolacích dôvodov (uznesenie veľkého senátu najvyššieho súdu č. k. 1VCdo/2/2017 z 19. apríla 2017; neskôr prekonané, pozn.) a na druhej strane uzavrel, že sťažovateľa „tiež“ mohli uplatniť dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP (b.44) a sťažovateľa naplnili už dôvod podľa § 421 ods. 1 CSP, záver o odmietnutí spravodlivosti zo strany najvyššieho súdu bol tým značne umocnený.

28. Ústavný súd konštatuje až na úrovni zdôraznenia, že postoj všeobecných súdov, vyznačujúci sa odlišnosťou prístupu k prejednáványm veciam, ktoré sú v podstate identické, bez toho, aby svoj odklon odôvodnili, je prejavom svojvôle, ktorá odporuje základnému princípu materiálneho právneho štátu. (III. ÚS 289/2017). To musí determinovať prístup najvyššieho súdu pri používaní či výklade § 421 ods. 1 písm. c) CSP jednoznačne k extenzii. Tá mala byť smerodajná pri zvažovaní toho, že nižšie súdy neodôvodnili spĺňanie reštitučných predpokladov na strane sťažovateľov, resp. ich predchodcov. Ako je totiž z odôvodnenia rozsudku krajského súdu zjavné, názor krajského súdu o nevyužití špeciálneho reštitučného zákonodarstva nebol determinovaný oprávnenosťou či neoprávnenosťou sťažovateľov na uplatnenie reštitučných práv, ale bez ďalšieho. Inými slovami, krajský súd priznal existencii reštitučného zákonodarstva význam aj napriek jeho neaplikabilite na vec sťažovateľov. O to očakávanejší je ten komponent rozhodovania najvyššieho súdu vo veci sťažovateľov, ktorý sa týka zjednocovania (popri rozhodnutí o individuálnych právach). Uvedené má význam z hľadiska existencie rozdielného rozhodovania s dopadom na vec sťažovateľov a tým aj na prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c) CSP.

29. Vzhľadom na uvedené je ústavný súd toho názoru, že najvyšší súd pri posudzovaní splnenia procesnej podmienky dovolania vybočil z ústavne udržateľnej interpretácie ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c) CSP. Ústavný súd preto deklaroval, že namietaným uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu v podnápise uvedených referenčných noriem.

30. Z dôvodu, že namietaným uznesením najvyššieho súdu došlo k porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd podľa § 133 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) namietané uznesenie v časti porušenia práv sťažovateľov zrušil a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Týmto nálezhom nie je dotknuté napadnuté rozhodnutie v časti o odmietnutí dovolania žalovaného hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislava. V ďalšom postupe je najvyšší súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Najvyšší súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením podľa § 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

IV.2. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu:

31. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy: *„Každý má právo vlastniť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva.“* Podľa čl. 1 dodatkového protokolu: *„Každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.“*

32. K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľov upraveného v čl. 20 ods. 1 ústavy a práva upraveného v čl. 1 dodatkového protokolu ústavný súd uvádza, že v nadväznosti na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru a zrušenie namietaného uznesenia najvyššieho súdu sa v súlade s doterajšou judikatúrou ústavného súdu (II. ÚS 182/06, III. ÚS 693/2021) otvára priestor na to, aby sa najvyšší súd sám

vyrovnal s ochranou uplatnených práv hmotného charakteru. Ústavný súd preto sťažnosti v časti, v ktorej sa sťažovatelia domáhali vyslovenia porušenia práv hmotnoprávnej povahy, nevyhovel, uprednostňujúc právomoc najvyššieho súdu na ochranu subjektívnych hmotných práv sporových strán pred ochranou v konaní pred ústavným súdom.

V.

Primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov konania

33. Sťažovatelia žiadali priznať aj finančné zadosťučinenie každému z nich 5 000 eur, čo odôvodňovali tým, že najvyšší súd nenapraviteľne zasiahol do ich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu. Z judikatúry ústavného súdu vyplýva, že priznanie finančného zadosťučinenia je opodstatnené v prípadoch, keď vzhľadom na charakter porušenia základných práv nie je možné zaistiť úplnú nápravu zrušením rozhodnutia a rozhodnutie ústavného súdu nemôže v kombinácii s ďalšími opatreniami dostatočne zabrániť pokračovaniu v porušovaní základných práv (III. ÚS 97/2022). Ústavný súd k namietanému porušeniu čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu už uviedol, že zrušenie namietaného uznesenia najvyššieho súdu je dostatočnou nápravou zásahu do práv sťažovateľov. Obdobné je možné aplikovať aj na uplatnené finančné zadosťučinenie. Najvyšší súd môže v ďalšom konaní konať tak, aby rešpektoval uplatnené práva sťažovateľov. Vzhľadom na uvedené ústavný súd návrhu na priznanie finančného zadosťučinenia nevyhovel.

34. Sťažovateľom patrí náhrada trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 181,17 eur, režijný paušál v sume dvakrát po 10,87 eur vrátane 20 % DPH a za úkon právnej služby vykonaný v roku 2022 (replika) v sume 193,50 eur, režijný paušál v sume 11,63 eur vrátane 20 % DPH. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 587,05 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. júla 2022

Peter Straka
predseda senátu